

Lagrådsremiss

Vissa frågor om vårdnadsbidrag

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 5 februari 2009

Göran Hägglund

Kjell Rempler
(Socialdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås att Försäkringskassan, arbetslöshetskassorna och socialnämnderna ska lämna ut vissa uppgifter till den kommunala nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag. Det föreslås också att informationsutbytet mellan Försäkringskassan och kommunen kan ske genom s.k. direktåtkomst. Förslagen syftar till att minska felaktiga utbetalningar från kommunen, öka effektiviteten samt förbättra servicen i förhållande till enskilda.

I lagrådsremissen lämnas även förslag om sekretesskydd för ärenden om vårdnadsbidrag samt statistikinsamling av uppgifter om vårdnadsbidrag.

Vidare lämnas förslag till författningsstöd för Försäkringskassan att återkräva felaktigt utbetalt vårdnadsbidrag när detta har lämnats som familjeförmån i enlighet med rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen. I dessa fall är Försäkringskassan samordnande myndighet och den som utbetalar vårdnadsbidraget. Det föreslås att Försäkringskassan därvid även får efterge återkrav.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2009.

Innehållsförteckning

1	Beslut.....	4
2	Lagtext.....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag.....	6
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (2003:763) om behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration	8
3	Ärendet och dess beredning.....	10
4	Allmänna utgångspunkter om informationsöverföring mellan myndigheter.....	10
4.1	2002 års reform	10
4.2	Fördelar med elektronisk informationsöverföring	10
4.3	Pågående informationsutbyte	11
5	Kommunalt vårdnadsbidrag.....	12
5.1	Informationsöverföring från Försäkringskassan till nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag	12
5.2	Informationsöverföring med direktåtkomst mellan Försäkringskassan och den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag	18
5.3	Informationsöverföring från arbetslöshetskassorna till nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag	23
5.4	Informationsöverföring mellan kommunala nämnder om uppgift om introduktionsersättning	25
5.5	Sekretess i ärenden om vårdnadsbidrag	26
5.6	Statistikinsamling om vårdnadsbidrag	29
5.7	Återkrav av vårdnadsbidrag när det lämnats som familjeförmån enligt förordning 1408/71.....	31
6	Konsekvenser.....	33
6.1	Konsekvenser för administrationen.....	33
6.2	Ekonomiska konsekvenser	33
6.3	Konsekvenser för miljön.....	35
7	Författningskommentar.....	35
7.1	Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).....	35
7.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag.....	35
7.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:763) om behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration	36
	Bilaga 1 Sammanfattning av förslag lämnade i Promemoria om vissa frågor om vårdnadsbidrag m.m.....	38
	Bilaga 2 Författningsförslag i Promemoria om vissa frågor om vårdnadsbidrag m.m.	39

Bilaga 3 Förteckning över remissinstanser som har yttrat sig över Promemoria om vissa frågor om vårdnadsbidrag m.m.	46
---	----

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
2. lag om ändring i lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag,
3. lag om ändring i lagen (2003:763) om behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration.

2 Lagtext

2.1 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att det i sekretesslagen (1980:100)¹ ska införas en ny paragraf, 7 kap. 53 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

53 §

Sekretess gäller i ärenden om vårdnadsbidrag enligt lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009.

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag

dels att 11 och 12 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas tre nya paragrafer, 15–17 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Om någon genom att lämna oriktiga uppgifter eller genom att underlåta att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet, eller på annat sätt har orsakat att vårdnadsbidrag betalats ut obehörigen eller med för högt belopp får kommunen återkräva vad som har betalats ut för mycket.

Om någon i annat fall än som avses i första stycket har tagit emot vårdnadsbidrag obehörigen eller med för högt belopp och skäligen borde ha insett detta, får kommunen återkräva vad som har betalats ut för mycket.

När Försäkringskassan har betalat ut vårdnadsbidrag med stöd av rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen får Försäkringskassan återkräva vad som har betalats ut för mycket.

12 §

Om det finns särskilda skäl får kommunen helt eller delvis efterge den återbetalningsskyldighet som avses i 11 §.

Om det finns särskilda skäl får kommunen helt eller delvis efterge den återbetalningsskyldighet som avses i 11 § första eller andra stycket. Motsvarande gäller för Försäkringskassan när Försäkringskassan har beslutat om återkrav enligt 11 § tredje stycket.

15 §

Den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag har rätt att hos Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna ta del av uppgifter om sådana ersättningar åt enskild som anges i 5 § första

stycket 1 och 3–8 respektive 5 § första stycket 2. Om det finns skäl för det ska Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna på eget initiativ lämna sådana uppgifter till nämnden.

Regeringen meddelar ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas ut enligt första stycket.

16 §

Den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag har rätt att hos kommunen ta del av uppgift om ersättning enligt lagen (1992:1068) om introduktionser-sättning för flyktingar och vissa andra utlänningar betalas ut till enskild, som har ett ärende hos nämnden.

17 §

Den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag ska var sjätte månad lämna ut per-sonuppgifter till Statistiska centralbyrån i enlighet med vad regeringen närmare föreskriver.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:763) om behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2003:763) om behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration

dels att 8 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 20 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §¹

Personuppgifter som behandlas för ändamål som anges i 7 § får också behandlas av Försäkringskassan för tillhandahållande av information som behövs

1. som underlag för beslut om och kontroll av förmåner, ersättningar och andra stöd åt enskilda i den verksamhet som bedrivs av Centrala studiestödsnämnden och arbetslöshetskassorna,

2. för samordning av tjänstepensioner i den verksamhet som bedrivs av Statens pensionsverk och det för kommunerna och landstingen gemensamma organet för administration av personalpensioner,

3. för handläggning av ärenden hos Statens pensionsverk där regler om statens tjänstegrupplivförsäkring ska tillämpas, *eller*

4. som underlag för beslut om och kontroll av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. socialtjänstlagen (2001:453) åt enskild i den verksamhet som bedrivs av socialnämnderna.

3. för handläggning av ärenden hos Statens pensionsverk där regler om statens tjänstegrupplivförsäkring ska tillämpas,

4. som underlag för beslut om och kontroll av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. socialtjänstlagen (2001:453) åt enskild i den verksamhet som bedrivs av socialnämnderna, *eller*

5. som underlag för beslut om och kontroll av vårdnadsbidrag enligt lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag.

Försäkringskassan och Premiepensionsmyndigheten får även behandla personuppgifter som behandlas för ändamål som anges i 7 § för att tillhandahålla information utanför den egna myndigheten på grund av

1. sådan bestämmelse om skyldighet att lämna ut uppgifter till andra myndigheter som avses i 14 kap. 1 § andra meningen sekretesslagen (1980:100),

2. sådant medgivande att lämna ut uppgifter som följer av särskilda bestämmelser i lag eller förordning,

3. sådan skyldighet att lämna ut uppgifter som följer av gemenskapsrätten inom Europeiska unionen, eller

¹ Senaste lydelse 2008:973.

4. åtaganden i samarbetet inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i avtal om social trygghet eller utgivande av sjukvårdsförmåner som Sverige ingått med andra stater.

20 b §

Den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag får ha direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen i den utsträckning det behövs för ändamål som anges i 8 § första stycket 5. En sådan nämnd får ha direktåtkomst först sedan Försäkringskassan har försäkrat sig om att handläggare hos nämnden bara kan ta del av uppgifter om personer som är aktuella i ärenden om vårdnadsbidrag hos nämnden.

Regeringen meddelar ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter direktåtkomst enligt första stycket får omfatta.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen har i propositionen 2007/08:91 Vårnadsbidrag – familjepolitisk reform, gjort utfästelser om att återkomma till riksdagen i frågor om sekretesskydd för ärenden om vårnadsbidrag, statistikinsamling av uppgifter om vårnadsbidrag samt informationsöverföring från Försäkringskassan respektive arbetslöshetskassorna till de kommuner som har infört vårnadsbidrag.

En arbetsgrupp inom Socialdepartementet har haft i uppdrag att lämna en promemoria i ärendet. Arbetsgruppens förslag (se sammanfattning i *bilaga 1*), som överensstämmer med den systematik och utformning av informationsöverföring som återfinns i propositionen 2007/08:160 Utökat elektroniskt informationsutbyte, har redovisats i Promemoria om vissa frågor om vårnadsbidrag m.m. Promemorians författningsförslag finns i *bilaga 2*.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över de remissinstanser som har yttrat sig finns i *bilaga 3*. En sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig i Socialdepartementet (dnr S2008/9554/SF).

4 Allmänna utgångspunkter om informationsöverföring mellan myndigheter

4.1 2002 års reform

År 2002 trädde författningsändringar i kraft, som möjliggjorde ett ökat elektroniskt informationsutbyte mellan en rad olika myndigheter, bl.a. Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna. Genom lagändringarna infördes en uppgiftsskyldighet för myndigheterna gentemot arbetslöshetskassorna och en uppgiftsskyldighet för arbetslöshetskassorna gentemot myndigheterna. Det blev då möjligt att lämna ut uppgifter utan hinder av sekretess. Bestämmelserna om uppgiftsskyldighet utformades på det sättet att uppgiftsskyldigheten gällde oavsett om en begäran först har framställts. Vidare utformades 2002 även bestämmelser om direktåtkomst.

4.2 Fördelar med elektronisk informationsöverföring

Såväl statsmakterna som allmänheten ställer krav på en effektiv ärendehantering hos de myndigheter som betalar ut ersättningar och bidrag från välfärdssystemen. För den enskilde är det av stor betydelse att beslut i ärenden kan fattas snabbt. För att t.ex. Försäkringskassan, arbetslöshetskassorna och kommunerna ska kunna effektivisera handläggningen av ärenden krävs att de ges möjligheter att hämta in och kontrollera nödvändiga uppgifter på ett enkelt och rationellt sätt.

Uppföljningarna av 2002 års reform om informationsöverföring visar att verksamheten kan effektiviseras avsevärt genom att uppgiftsinhäm-

tande per telefon och brev från andra myndigheter och begäran om intyg och kompletterande uppgifter från enskilda ersätts med ett elektroniskt informationsutbyte med andra myndigheter. Handläggningen underlättas genom att behövliga uppgifter kan inhämtas omedelbart och på ett enkelt sätt. De inhämtade uppgifterna är aktuella och mer korrekta och behovet av kompletteringar minskar. Likaså ökar möjligheterna att fatta korrekta beslut vilket minskar belastningen på den resurskrävande återkravshandlingen. Även beträffande de informationsutbyten som nu är aktuella finns det goda möjligheter att genom ett elektroniskt informationsutbyte öka effektiviteten hos kommunerna. De möjligheter till ökat elektroniskt informationsutbyte som dagens teknik medger, måste enligt regeringen i ökad utsträckning tas till vara. Detta innebär att den manuella ärendehantering kan minska och ersättas med elektronisk informationsöverföring. Ett sådant informationsutbyte leder till att resurser som belastas av rutingöromål kan tas i anspråk för andra mer kvalificerade uppgifter.

4.3 Pågående informationsutbyte

Informationsöverföring på elektronisk väg har i tidigare lagstiftningssammanhang inte i sig ansetts innebära ett oacceptabelt intrång i den personliga integriteten (se t.ex. prop. 2000/01:33 samt prop. 2000/01:129 och bet. 2001/02:KU3). Redan i dag finns således ett väl utvecklat, huvudsakligen författningsreglerat, elektroniskt informationsutbyte mellan bl.a. arbetslöshetskassorna och Försäkringskassan. Dessa elektroniska informationsöverföringar är ett resultat av 2002 års reform.

Det stora behov av uppgifter som finns hos myndigheterna har närmast successivt tvingat fram olika informationsöverföringar. Dessa överföringar har sällan föregåtts av aktiva ställningstaganden från statsmakternas sida.

Ett utökat elektroniskt informationsutbyte mellan myndigheter är enligt regeringen ett naturligt och nödvändigt steg i samhällets IT-utveckling. Kraven på skydd för den personliga integriteten tillgodoses i viss mån genom utformningen av sekretessreglerna och de krav som personuppgiftslagen och de särskilda registerförfattningarna ställer på behandling av personuppgifter.

Försäkringskassan, kommunerna och arbetslöshetskassorna som föreslås bli omfattade av nu aktuella informationsutbyten ingår redan i författningsreglerade utbyten sinsemellan. I och med propositionen 2007/08:160 Utökat elektroniskt informationsutbyte, som nyligen antagits av riksdagen, finns möjligheter till utökat elektroniskt informationsutbyte mellan nämnda myndigheter. De förslag till utökat informationsutbyte som lämnas i denna lagrådsremiss överensstämmer helt med den struktur som föreslogs i propositionen 2007/08:160 Utökat elektroniskt informationsutbyte.

5 Kommunalt vårdnadsbidrag

5.1 Informationsöverföring från Försäkringskassan till nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag

Regeringens förslag: Den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag har rätt att ta del av uppgifter om sådana ersättningar åt enskild som anges i 5 § första stycket 1 och 3–8 lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag hos Försäkringskassan. Om det finns skäl för det ska Försäkringskassan på eget initiativ lämna sådana uppgifter till nämnden.

Regeringens bedömning: Hos den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag bör det regleras vilka personer som för vilka syften har behörighet att för myndighetens räkning ta del av de uppgifter som anges i de sekretessbrytande bestämmelserna.

Promemorianas förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker promemorianas förslag eller har inget att invända mot det, bl.a. *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Försäkringskassan*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Länsstyrelsen i Skåne län*, *Jämställdhetsombudsmannen* samt följande kommuner *Nacka*, *Sollentuna*, *Storuman*, *Vetlanda*, *Linköping*, *Norrtälje*, *Södertälje*, *Vilhelmina*, *Västerås*, *Krokom*, *Stockholm* och *Skövde*.

Datainspektionen (DI) uppmärksammar att förslagen helt överensstämmer med principerna i regeringens proposition 2007/08:160 om informationsöverföring som riksdagen redan har beslutat om. DI vill dock framföra att det inte enbart är de i promemorian väsentliga frågorna om direktåtkomst och säkerhetsåtgärder kring överföring av personuppgifter som aktualiseras utifrån ett integritetsskyddsperspektiv. Uttryckligt angivna ändamål för behandling av personuppgifter och rutiner för information till de registrerade men även utbildning av den egna personalen är i hög grad aktuella frågor för nämnderna att ta ställning till. DI anser också att det krävs information till de enskilda om kontrollsyftet med uppgiftsöverföringen mellan inblandade myndigheter, vilket också är i linje med personuppgiftslagens informationskrav i förhållande till de registrerade. Känsliga personuppgifter kommer att behandlas om både sökanden och dennes make/sambo och det rör sig om ett stort antal nämnder som är personuppgiftsansvariga. Var och en av dessa nämnder måste se till att deras hantering av känsliga personuppgifter inte leder till otillbörliga integritetsintrång. DI anser därför att det fortsatta lagstiftningsarbetet bör innefatta en bedömning av om det finns behov av en registerförfattning som reglerar behandling av personuppgifter hos kommunala nämnder. En tydlig författningsreglering kan enligt DI bidra till ett gott integritetsskydd för de registrerade.

Sveriges Kommuner och Landsting är positiv till att vårdnadsbidraget är utformat så att det motverkar inlåsnings effekter men inskränkningarna innebär dock en ökad administration och mer kontrollarbete för kommunerna. Förbundet anser därför att det är bra att det införs bestämmelser om informationsöverföring som underlättar handläggningen. Förbundet anser vidare att det är bra att det införs en skyldighet för Försäkringskas-

san att på eget initiativ lämna uppgifter till kommunerna när det finns skäl till det.

Statskontoret tillstyrker införande av ett system för informationsutbyte i ärenden som rör vårdnadsbidrag i syfte att förebygga felaktiga utbetalningar. För att handläggningen av vårdnadsbidrag ska kunna ske på ett effektivt sätt, samtidigt som rättssäkerhet och integritetsskydd upprätthålls, anser *Vetlanda kommun* att förslagen är nödvändiga och väl avvägda. *Stockholms kommun*, *Södertälje kommun* och *Linköpings kommun* anser att förslagen kommer underlätta kommunens handläggning av vårdnadsbidrag oerhört mycket samt att kontrollen över felaktiga utbetalningar kommer förstärkas. Hanteringen av elektronisk information mellan kommunen och Försäkringskassan är enligt *Västerås kommun* och *Norrtälje kommun* nödvändig för en väl fungerande handläggning av vårdnadsbidrag. Norrtälje kommun uppmärksammar dock att det är av stor vikt att de elektroniska systemen endast rymmer relevant information. *Örkellunga kommun* anser att förslagen har dröjt alltför länge och därför har försvärat kommunens kontrollmöjligheter som kan föranleda svåra återbetalningskrav för enskilda. *Försäkringskassan* tillstyrker förslaget med några reservationer om vilka konkreta uppgifter som kommunen ska ha rätt att ta del av.

Vad gäller förslaget om att Försäkringskassan på eget initiativ ska kunna lämna ut uppgifter till kommunen, anser Socialstyrelsen att förslaget bör utredas närmare. Socialstyrelsen anser att det är oklart hur Försäkringskassan ska få reda på att ett tidigare ärende om vårdnadsbidrag fortfarande är aktuellt hos nämnden. Förslaget kan därför komma att leda till att Försäkringskassan lämnar information i ett ärende som redan avslutats och då finns risk att nämnden får del av personuppgifter som saknar relevans för ärendehandläggningen. Detta kan då komma att stå i strid med 9 § personuppgiftslagen (1998:204). Norrtälje kommun är positiv till att Försäkringskassan föreslås lämna ut information på eget initiativ.

Bakgrund

Regeringen har ansett att vissa avgränsningar bör göras i rätten till vårdnadsbidrag i förhållande till samhällets olika trygghetssystem, (se prop. 2007/08:91 Vårdnadsbidrag – familjepolitisk reform, avsnitt 4.6). Vårdnadsbidrag kan därmed inte kombineras med en rad olika ekonomiska stöd som lämnas av Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna. Utgångspunkten har varit att främja arbetslinjen och undvika inlåsnings effekter för dem som helt eller delvis uppbär ersättning grundad på föräldraskap, ålder, arbetsoförmåga eller arbetslöshet. Bedömningen har gjorts dels utifrån vilken skyldighet en kommun har att erbjuda plats i den offentligt finansierade förskoleverksamheten, dels utifrån syftet att undvika att människor som redan står långt ifrån arbetsmarknaden inte ska hamna ännu längre bort, d.v.s. att det uppstår inlåsnings effekter.

Regeringen har gjort bedömningen att om de begränsningar som identifierats endast skulle avse individen och inte omfatta dennes make eller sambo skulle det bli enkelt att kringgå regleringen genom att den i hushållet som uppbär en inkomst som inte är förenlig med ett vårdnadsbidrag, i stället överlåter åt sin partner att ansöka om bidraget. Regeringens

ambition om att utforma ett vårdnadsbidrag som motverkar inläsnings-effekter och tillmötesgåar arbetslinjen skulle då motverkas. Vårdnadsbidrag får därför inte lämnas till en vårdnadshavare som för samma kalendermånad eller del därav uppbär ersättningar från något av de ersättningssystem som finns listade i 5 § lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag. Inte heller får vårdnadsbidraget lämnas till en vårdnadshavare vars make eller sambo för samma kalendermånad eller del därav uppbär någon av dessa ersättningar. Detta gäller för vårdnadshavare som bor tillsammans med sin make. Ersättningarna är:

1. föräldrapenning med anledning av ett barns födelse enligt 4 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. arbetslöshetsersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring,
3. aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning vid deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program,
4. sjukpenning eller rehabiliteringspenning enligt lagen om allmän försäkring efter det att sådan ersättning har lämnats för en tid av 365 dagar,
5. sjukpenning under eller omedelbart efter en period varunder arbetslöshetsersättning enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring har lämnats,
6. sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt lagen om allmän försäkring,
7. ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller lagen (1998:702) om garantipension,
8. äldreförsörjningsstöd enligt lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd, samt
9. ersättning enligt lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar.

Ovanstående innebär att de som är sammanboende är ”solidariskt ansvariga” för varandra även om de inte är gifta eller har gemensamma barn. Denna hushållsdefinition liknar den som används av kommunerna när avgiften till förskoleverksamheten ska fastställas enligt förordningen (2001:160) om statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskoleverksamhet och skolbarnomsorg samt den som används i lagen (1993:737) om bostadsbidrag.

Flera remissinstanser som lämnat synpunkter på det ursprungliga förslaget om vårdnadsbidrag (Ds 2007:52) har framfört farhågor om att inskränkningarna i rätten till vårdnadsbidrag medför en ökad administration och kontroll för kommunerna. Möjligheten för en enskild att uppbära vårdnadsbidrag är beroende av olika villkor som en kommun måste kunna kontrollera. Regeringen uttalade i propositionen 2007/08:91 (avsnitt 8.1), att regeringen är medveten om att inskränkningarna i rätten till vårdnadsbidrag innebär en ökad administration och kontrollarbete för kommunerna. Regeringen gjorde dock då bedömningen att kommunerna skulle få bättre möjligheter att göra erforderliga kontroller efter det att nya förslag om detta har lagts fram. Det är självfallet angeläget att kommunerna får förutsättningar att genomföra erforderliga kontroller, men regeringen framhöll också att även på den enskilde vilar ett ansvar för att lämna korrekta uppgifter i ansökan om vårdnadsbidrag. Den enskilde har t.ex. en skyldighet att anmäla till kommunen om förutsättningarna för

vårdnadsbidraget har ändrats (jfr 10 § lagen om kommunalt vårdnadsbidrag).

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Möjligheterna för en enskild att uppbära vårdnadsbidrag är som framgått ovan beroende av flera olika villkor som en kommun kan behöva kontrollera. Det finns olika möjligheter för kommunerna att genomföra sådana kontroller.

Regeringen har i propositionen 2007/08:91 Vårdnadsbidrag – familjepolitisk reform, gjort utfästelser om att återkomma till riksdagen i fråga om bl.a. informationsöverföring från Försäkringskassan till de kommuner som har infört vårdnadsbidrag. Regeringen gjorde i nämnda proposition bedömningen att kunna återkomma i ovanstående frågor så att bestämmelser skulle kunna införas till den 1 januari 2009. Denna bedömning grundade sig på att, i fråga om utlämnande av uppgifter om bl.a. olika socialförsäkringsförmåner, kompletteringar kunde ske i befintliga förordningar som i dag reglerar uppgiftslämnande till socialnämnder (se bl.a. förordning [1980:995] om skyldighet för Försäkringskassan att lämna uppgifter till andra myndigheter). Kompletteringar kunde då ha skett så att även den kommunala nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag kunde få tillgång till uppgifter på samma sätt som gäller för socialnämnd.

Under hösten 2008 har emellertid riksdagen antagit regeringens proposition 2007/08:160 Utökat elektroniskt informationsutbyte, som innebär lagändringar som möjliggör ett utökat elektroniskt informationsutbyte mellan olika myndigheter. Förslagen syftar till att minska felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, öka effektiviteten vid myndigheterna samt förbättra servicen i förhållande till enskilda. Dessa lagändringar innebär att informationsutbytet huvudsakligen kan ske genom s.k. direktåtkomst. Sådan åtkomst kräver i vårdnadsbidragshänseende mer omfattande författningsreglering och beredning än tidigare förväntat. Ett ikraftträdande från och med den 1 januari 2009 har därför inte varit möjligt.

Det finns som framgått av propositionen 2007/08:160, i dag ett elektroniskt informationsutbyte mellan Försäkringskassan och landets socialnämnder. Nämnderna har tillgång till den s.k. KOMINFO-rutinen i handläggning av ärenden om ekonomiskt bistånd. Informationsutbytet fungerar på så sätt att den aktuella kommunen skickar en frågefil till Försäkringskassan. Försäkringskassan återsänder därefter en svarsfil med de uppgifter som den aktuella kommunen har efterfrågat. Fråge- och svarsfiler överförs via Internet. Informationsutbytet innebär i praktiken att handläggare vid nämnderna via sin dator kan beställa uppgifter om en person från Försäkringskassan. Sedan den 1 januari 2005 lämnar Försäkringskassan uppgifter via KOMINFO-rutinen kostnadsfritt.¹

KOMINFO-rutinen är emellertid byggd i gammal stordatamiljö som det enligt Försäkringskassan finns anledning att förnya. Försäkringskas-

¹ Se mer om hur rutinen fungerar i SOU 2007:45, Utökat elektroniskt informationsutbyte, s. 331 ff samt på Försäkringskassans hemsida www.fk.se/omfk/kominfo.

san planerar därför att KOMINFO-rutinen kommer att ersättas av en ny online-lösning som kan medge direktåtkomst vid informationsutbyte med andra myndigheter och instanser. Detta stämmer väl överens med de lagändringar som, med anledning av propositionen om informationsutbyte, har trätt i kraft den 1 januari 2009.

Uppgifter om enskilda som i dag förmedlas via KOMINFO-rutinen och som senare kommer att kunna hanteras i en ny online-lösning, hämtas ur olika register hos Försäkringskassan avseende ett stort antal förmåner. Däribland finns bl.a. flertalet av de förmåner som har betydelse för enskilds möjlighet att beviljas vårdnadsbidrag (jfr 5 § i lagen om kommunalt vårdnadsbidrag). För att underlätta kommunernas handläggning av vårdnadsbidragsärenden anser regeringen därför att även den kommunala nämnd som ansvarar för handläggning av vårdnadsbidrag bör ges åtkomst åt den information som behövs för handläggning och bedömning av rätten till vårdnadsbidrag.

Möjligheten för nämnden att ta del av uppgifter från Försäkringskassan kommer att aktualisera dels utbildning av den egna personalen i nämnden, och dels rutiner för att lämna information till de personer som söker vårdnadsbidrag. Det är också som Datainspektionen framhållit, av stor vikt att kommunerna informerar de enskilda om kontrollsyftet med informationsöverföringen mellan de inblandade myndigheterna.

Datainspektionen anser att det fortsatta lagstiftningsarbetet bör innefatta en bedömning av om det finns behov av en registerlagstiftning som reglerar behandling av personuppgifter hos kommunala nämnder. Regeringen förutsätter dock att det hos den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag, regleras vilka personer som för vilka syften har behörighet att för myndighetens räkning ta del av de uppgifter som anges i de sekretessbrytande bestämmelserna. Regeringen förutsätter att dessa behöriga tjänstemän också har kunskap om den lagstiftning som reglerar integritetsskydd. Detta får anses innebära ett fullgott integritetsskydd för den enskilde.

Av hänsyn till den enskildes integritet är det viktigt att i författning ange de konkreta uppgifter som omfattas av Försäkringskassans uppgiftsskyldighet. Vilka uppgifter som nämnden bedöms ha behov av att ta del av regleras lämpligast i förordning. Regeringen avser att besluta om sådana bestämmelser huvudsakligen i enlighet med promemorians författningsförslag. Remissinstanserna har framfört synpunkter på vissa av de uppgifter som förordningen avses omfatta. Dessa synpunkter kommer att behandlas inom ramen för beredningen av förordningen.

Utlämnande på eget initiativ

För att syftena med informationsutbytet, dvs. snabbare handläggning hos den mottagande kommunen samt att åstadkomma en effektiv kontrollfunktion, ska kunna uppnås bör det vara möjligt för Försäkringskassan, att på eget initiativ lämna t.ex. uppdaterade uppgifter utan att nämnden ska behöva be om det. Bestämmelserna om kommunernas rätt att ta del av vissa angivna typer av uppgifter bör därför kompletteras med bestämmelser om en skyldighet för Försäkringskassan att på eget initiativ lämna de angivna uppgifterna till kommunerna när det finns skäl till det.

Rätten till ett sådant initiativ ligger dock helt hos den utlämnande myndigheten och innebär inte att den utlämnande myndigheten ska tvingas till bevakning av tidigare omfrågade personer.

Det bör under ett pågående ärende vara möjligt för Försäkringskassan att skicka uppdaterad information till mottagaren utan att en ny begäran ska ha framställts. t.ex. kan det gälla om en förändring har skett i ett nyligen aktuellt ärende om informationsöverföring och Försäkringskassan har anledning att anta att denna förändring har betydelse för kommunen. Att den utlämnande myndigheten på eget initiativ får möjlighet att lämna uppgifter syftar även till att på ett effektivt sätt kontrollera att inte dubbla utbetalningar eller andra felaktiga utbetalningar sker. Endast de konkreta uppgifter som omfattas av uppgiftsskyldigheten kan dock lämnas ut utan att en sekretessprövning sker.

En förutsättning för att uppgiftsskyldighet ska föreligga är att Försäkringskassan har kännedom om sådana omständigheter som gör att myndigheten har grund för att anse att det föreligger skäl att lämna uppgifter. Det kan t.ex. finnas skäl att lämna sådana uppgifter när det framkommer ny information i ett ärende där den nämnd som handlägger vårdnadsbidrag tidigare har begärt att få ta del av uppgifter. Om exempelvis en handläggare på Försäkringskassan på förfrågan har svarat att någon förman inte utges för en viss person, men beslut om ersättning till honom eller henne ändå fattas strax därefter av samma handläggare, kan denne på eget initiativ lämna ut denna uppgift utan att en sekretessprövning behöver ske.

Att uppgifter ska lämnas även på eget initiativ från Försäkringskassan till kommunen skulle i och för sig kunna innebära en risk att onödig information kommer att skickas mellan dem. Information ska givetvis endast överföras när det har betydelse för kommunen i ett ärende avseende vårdnadsbidrag. Ett rutinmässigt uppgiftslämnande föregås av en ursprunglig begäran om att få ut uppgifter av ett visst slag. I samband med en sådan begäran kan Försäkringskassan ta ställning till vilket slag av uppgifter som ska lämnas ut. Någon ytterligare begäran ska inte behöva framställas för att uppgifter ska kunna lämnas ut i det enskilda fallet.

När det gäller elektroniska överföringar finns det en begränsning genom bestämmelsen i 9 § personuppgiftslagen (1998:204). Där föreskrivs bl.a. att inte fler personuppgifter får behandlas än som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen, att personuppgifter som behandlas ska vara riktiga och, om det är nödvändigt, aktuella samt att de personuppgifter som behandlas ska vara adekvata och relevanta i förhållande till ändamålet med behandlingen. Som framgår av det ovan framförda är avsikten med utlämnande av uppgifter på eget initiativ inte att Försäkringskassan ska tvingas till att införa en bevakning på ärenden som det sker förändringar i och som kan ha betydelse för nämndens beslut om vårdnadsbidrag. Försäkringskassan ska heller inte – såsom *Socialstyrelsen* efterfrågar – behöva följa upp om ett tidigare vårdnadsbidragsärende fortfarande är aktuellt hos nämnden. Huvudansvaret för en korrekt handläggning och bedömning av rätten till vårdnadsbidrag åvilar givetvis kommunen och inte den utlämnande myndigheten.

Mot denna bakgrund och då regeringen kommer att meddela närmare föreskrifter om vilka konkreta uppgifter som ska lämnas ut, anser reger-

ingen att tillräckliga åtgärder vidtagits för att onödig överskottsinformation inte ska överföras.

Om de rättsliga förutsättningarna finns väljer myndigheten metod för utlämnande

I den tidigare nämnda propositionen om informationsutbyte framfördes synpunkten från några remissinstanser att det klart bör uttalas huruvida en uttrycklig reglering om rätt till direktåtkomst ger mottagaren möjlighet att även välja andra sätt för åtkomst till uppgifter i elektronisk form. Regeringen har i nämnda proposition gjort bedömningen att för det fall uppgiftslämnandet är författningsreglerat och förutsatt att ett elektroniskt uppgiftslämnande är möjligt enligt den särlagstiftning som gäller för behandling av personuppgifter i en viss verksamhet, är det – vilket följer av de sekretessbrytande bestämmelserna – upp till myndigheten att avgöra mediet för utlämnande. I de fall då direktåtkomst är tillåten är det alltså även tillåtet att utlämna uppgifter exempelvis i skriftlig form. Den begränsningen ska dock givetvis gälla att myndigheternas tillgång till informationen om enskilda begränsas till vad som är nödvändigt för att de ska kunna utföra sina uppgifter. Även om myndigheterna, under angivna förutsättningar, formellt kan välja om uppgifterna ska lämnas ut manuellt eller elektroniskt, t.ex. genom direktåtkomst, måste det förutsättas att myndigheterna väljer det mest effektiva sättet för informationsöverföring. Det är således inte bara vid direktåtkomst som den utlämnande myndigheten kan välja metod för utlämnande.

5.2 Informationsöverföring med direktåtkomst mellan Försäkringskassan och den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag

Regeringens förslag: Den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag får ha direktåtkomst till uppgifter i Försäkringskassans verksamhet om det behövs som underlag för beslut om och kontroll av vårdnadsbidrag enligt lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag.

Direktåtkomst får medges först sedan Försäkringskassan har försäkrat sig om att handläggare hos nämnden bara kan ta del av uppgifter om personer som är aktuella i ärenden hos nämnden.

Regeringen meddelar ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter direktåtkomsten får omfatta.

Promemorianas förslag överensstämmer med regeringens. Promemorianas förslag innehåller dock inte bestämmelser om att direktåtkomst endast ska få medges om Försäkringskassan försäkrat sig om att handläggare hos nämnden endast kan ta del av uppgifter om personer som är aktuella i ärenden hos nämnden.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm, Jämställdhetsombudsmannen, Arbetsförmedlingen* samt följande kommuner tillstyrker förslaget: *Vilhelmina, Nacka, Sollentuna, Vetlanda, Örkelljunga,*

Krokom, Stockholm och Skövde. Sveriges Kommuner och Landsting ställer sig positiv till att den nämnd som handlägger vårdnadsbidrag får ha direktåtkomst till vissa uppgifter i Försäkringskassans verksamhet, och anser att nämnden även borde kunna få direktåtkomst till uppgifter hos arbetslöshetskassorna.

Justitiekanslern uttalar att den föreslagna direktåtkomsten ställer av integritetsskäl särskilda krav på att kommunerna inte får tillgång till andra uppgifter än sådana som rör personer som söker vårdnadsbidrag. För att ytterligare tydliggöra detta bör ett tillägg göras i den föreslagna 20 b § i lagen om behandling av personuppgifter inom socialförsäkrings administration.

Försäkringskassan tillstyrker förslaget med några reservationer. Försäkringskassan anser att det tydligare bör framgå vem som ansvarar för att kommunens handläggare använder systemet på avsett sätt.

Socialstyrelsen vill betona vikten av att skyddet för den enskildes integritet beaktas vid utformandet av sådana datasystem som ska möjliggöra direktåtkomst. *Statskontoret* anser att de avvägningar som återges i promemorian, mellan nyttan med direktåtkomst och skyddet för den personliga integriteten, inte är tillräckligt utvecklade. För att bedöma om direktåtkomst är motiverat i förhållande till syfte och omfattning, finns det skäl att utreda vidare om det kan finnas andra tekniska eller administrativa lösningar som säkerställer en god kontroll, styrning och uppföljning, samtidigt som skyddet för den personliga integriteten vidmakthålls. Statskontoret anser vidare att en förutsättning för informationsutbyte bör vara att utbytet föregås av tydlig information till de registrerade om vilka uppgifter som kan komma att överföras från ett datorsystem till ett annat. Statskontoret förutsätter att denna fråga behandlas i den fortsatta beredningen.

Skälen för regeringens förslag

En avvägning mellan skäl som talar för respektive emot direktåtkomst

Med direktåtkomst avses i regel att information är tillgänglig för en användare för att på egen hand söka i den och få svar på frågor, dock utan att själv kunna påverka innehållet. Direktåtkomsten kan ge användaren en möjlighet att även hämta hem informationen till sitt eget system och bearbeta den där. Direktåtkomst har traditionellt sett ansetts innebära att uppgifter lämnas ut utan att den utlämnande myndigheten eller det utlämnande organet i det enskilda fallet har kontroll över vilka uppgifter som lämnas ut, varför det från integritetsskyddssynpunkt ansetts vara av stor betydelse att särskilt reglera frågor om tillgång till uppgifterna genom direktåtkomst i registerlagstiftning.

Huruvida en myndighet bör få direktåtkomst till information som finns hos en annan myndighet måste bedömas genom en avvägning mellan de skäl som talar för en sådan åtkomst och de integritetsskäl som talar mot denna. Vid bedömningen får hänsynen till den personliga integriteten vägas mot bl.a. behovet av ökad effektivitet hos myndigheterna, möjligheten att kunna ge bättre service till den enskilde och intresset av att trygghetssystemen inte undergrävs av felaktiga utbetalningar. I samman-

hanget är också av betydelse vilka uppgifter som ska omfattas av en eventuell direktåtkomst och hur integritetskänsliga dessa uppgifter är.

Regeringen gör, vid avvägningen mellan de allmänintressen som talar för det utökade informationsutbyte som nu är aktuellt och de integritetsskäl som talar däremot, den bedömningen att informationsutbytet går att förena med kraven på skydd mot oacceptabla intrång i den personliga integriteten.

Nu aktuellt informationsutbyte avses bygga på en författningsreglerad uppgiftsskyldighet för utlämnande myndighet. Någon sekretessprövning ska därmed inte göras vid utlämnande av uppgifterna. Vad utlämnande myndighet i stället ska pröva är vilka uppgifter som omfattas av det författningsreglerade informationsutbytet. Vid rutinmässigt uppgiftslämnande genom direktåtkomst görs denna prövning i samband med att den elektroniska förbindelsen upprättas. Någon ytterligare prövning sker inte i det enskilda ärendet. Det kan därför hävdas att direktåtkomsten innebär att utlämnaren inte har möjlighet att i det enskilda ärendet kontrollera vilka uppgifter som lämnas ut. I enlighet med vad som angavs i proposition 2000/01:129 s. 79, jfr bet. 2001/02:KU3 s. 30 ff, är detta emellertid ett argument som kan användas såväl mot direktåtkomst som mot andra former av elektroniskt uppgiftslämnande. Prövningen av vilka uppgifter som kan eller ska lämnas ut görs nämligen även vid andra former av rutinmässigt uppgiftslämnande på elektronisk väg på förhand, dvs. i anslutning till att den elektroniska förbindelsen upprättas. Inte heller i dessa fall sker någon ytterligare prövning i det enskilda ärendet.

När det gäller argumentet om utlämnarens bristande kontroll över vilka uppgifter som lämnas ut i det enskilda ärendet görs den bedömningen att argumentet, eftersom det inte har varit ett vägande skäl mot att uppgifter lämnas ut elektroniskt i annan form än genom direktåtkomst, inte heller är ett vägande skäl mot att utlämnande får ske genom direktåtkomst.

För att kunna bedöma om direktåtkomst är motiverat i förhållande till syfte och omfattning, anser *Statskontoret* att det finns skäl att utreda vidare om det finns andra tekniska eller administrativa lösningar som säkerställer en god kontroll, styrning och uppföljning. Givetvis är det så att det kan finnas andra metoder än direktåtkomst för en välfungerande informationsöverföring mellan inblandade myndigheter men eftersom socialnämnderna redan i dag har denna lösning förefaller det ur kommunens synpunkt både enklare och effektivare att använda samma metod, i stället för att välja en annan i vårdnadsbidragssammanhang. I vissa kommuner kan det t.o.m. vara socialnämnden som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag.

Vad gäller Statskontorets synpunkt om vikten av information till enskilda, hänvisas till det anförda i avsnitt 5.1.

Direktåtkomst bör medges nämnderna till uppgifter hos Försäkringskassan

Mot bakgrund av ovanstående överväganden gör regeringen den bedömningen att direktåtkomst kan medges beträffande informationsutbytet mellan Försäkringskassan och den nämnd som handlägger ärenden om

vårdnadsbidrag. Direktåtkomsten innebär dock inte att samtliga anställda hos den mottagande myndigheten ska ha tillgång till uppgifterna.

Hos myndigheten måste åtgärder vidtas som förhindrar missbruk. Det kan t.ex. innebära att åtkomsten till uppgifter är begränsad till olika behörighetsnivåer och därmed att enbart vissa personer vid en mottagande myndighet har tillgång till uppgifterna. Direktåtkomsten förutsätter också att uppgifter kan överföras på ett tekniskt säkert sätt. Det handlar t.ex. om att de system som används för direktåtkomst ska ha skydd mot obehöriga intrång och andra yttre säkerhetsrisker. Vidare är det fråga om sådana förhållanden som att uppgifter lämnas ut först efter säker identifiering av användaren och att uppgifter med hänsyn till deras känslighet kan behöva skyddas genom exempelvis kryptering.

Utformning av bestämmelsen om direktåtkomst

Med dagens teknik kan man utforma system som innebär att det vid direktåtkomst är möjligt att söka på uppgifter om en viss person hos utlämnande myndighet enbart om den mottagande myndigheten har ett ärende avseende denna person. Denna typ av teknisk begränsning används bl.a. av Försäkringskassan vid det elektroniska informationsutbyte som redan finns med arbetslöshetskassorna.

Varje kommun avgör vilken nämnd som ska handlägga ärenden om vårdnadsbidrag. Det kan således i vissa kommuner komma att bli socialnämnden som handlägger dessa frågor. I dag saknas i ett sådant fall tekniska system som kan styra direktåtkomsten enbart till uppgifter som behövs i ett enskilt ärende. Det innebär att tjänstemännen i enskilda kommuner kommer att ha tillgång inte enbart till uppgifter rörande de personer som är aktuella i ett ärende, utan även rörande befolkningen i övrigt. Det kan ifrågasättas om den breda allmänhet som aldrig kommer i kontakt med nämnden ska tvingas acceptera att tjänstemännen där har tillgång till deras uppgifter. Loggning och uppföljning kan aldrig till fullo ersätta system med inbyggda tekniska hinder. En avsaknad av tekniska hinder ställer stora krav på de anställda inom kommunerna, och alla kommuner har – med hänsyn till deras varierande storlek och resurser – inte samma möjlighet att i dessa frågor upprätthålla en tillfredsställande kompetens hos sina anställda. Direktåtkomst för nämnderna är förenlig med kraven på skydd för den personliga integriteten endast under förutsättning att tjänstemännens åtkomst till personuppgifter begränsas till att motsvara aktuella ärenden genom olika tekniska åtgärder.

Av 31 § personuppgiftslagen följer att den personuppgiftsansvarige ska vidta lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att skydda de personuppgifter som behandlas. Detta innebär att det bör finnas rutiner för tilldelning och kontroll av behörigheter. Det följer således redan av personuppgiftslagen att det hos nämnderna bör finnas rutiner och kontroller som medför att det endast är de som behöver använda sig av direktåtkomst för att utföra sina arbetsuppgifter, dvs. handläggarna, som faktiskt utnyttjar sådan åtkomst.

Det kan emellertid konstateras att frågan om direktåtkomst för nämnderna i flera avseenden kan skilja sig från frågan om direktåtkomst för andra myndigheter. Om inte tekniska spärrar införs kan direktåtkomst för

nämnderna innebära att handläggarna får teknisk tillgång till uppgifter om hela landets invånare och inte enbart till uppgifter om dem som är aktuella hos nämnden i respektive kommun. Det ligger i och för sig i sakens natur att den tekniska åtkomsten till uppgifter vid direktåtkomst är vidare än de uppgifter som faktiskt behövs i den mottagande myndighetens verksamhet. Det kan dock konstateras att nämndernas verksamhet, till skillnad från flertalet andra myndigheters, är geografiskt avgränsad samt att nämnderna inte tidigare har författningsreglerad tillgång till uppgifter genom direktåtkomst. Antalet kommuner är dessutom stort.

Det ska vidare betonas att innebörden av en bestämmelse som tillåter direktåtkomst inte är att en myndighet har en ovillkorlig rätt att få ut uppgifter genom direktåtkomst, utan i stället att den myndighet som innehar informationen har en rätt att medge sådan åtkomst. Den utlämnande myndigheten har ett principiellt ansvar att förvissa sig om att den myndighet som beviljas direktåtkomst vidtar de åtgärder som bedöms vara nödvändiga från säkerhetssynpunkt. Det kan noteras att det finns exempel på författningsbestämmelser som anger att en myndighet inte får medge andra direktåtkomst innan den har försäkrat sig om att behörighets- och säkerhetsfrågorna är lösta på ett sätt som är tillfredsställande ur integritetssynpunkt (se t.ex. 4 kap. 4 § förordningen [2001:650] om vägtrafikregister).

Mot denna bakgrund bör det i de författningsbestämmelser som medger nämnderna direktåtkomst anges att sådan åtkomst får medges först sedan Försäkringskassan har försäkrat sig om att handläggare hos nämnden bara kan ta del av uppgifter om personer som är aktuella i ärenden hos nämnden. *Justitiekanslern (JK)* har framfört att den föreslagna direktåtkomsten ställer särskilda krav på att kommunerna inte får tillgång till andra uppgifter än sådana som rör personer som söker vårdnadsbidrag. Regeringen delar JK:s mening och har därför föreslagit ett förtydligande i 20 b § i lagen om behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration, på det sätt som JK har framfört.

Det bör särskilt påpekas att det inte är rimligt att uppställa krav på att Försäkringskassan själv ska vidta kontroller av landets alla nämnder. Någon skyldighet att genomföra faktiska kontroller avses inte heller med förslaget. Enligt författningsförslaget ska myndigheten "försäkra sig om" att handläggare hos nämnderna endast kan ta del av uppgifter om personer som är aktuella i ärenden hos nämnden. Det torde vara tillfyllest att man inhämtar en försäkran från den mottagande myndigheten (nämnden) om att de krav som ställts är uppfyllda. Ett sådant inhämtande torde inte fördyra införandet av direktåtkomsten. Möjligen kan vissa mindre förse- ningar uppstå, men dessa måste, med beaktande av den avvägning som måste göras mellan de skäl som talar för direktåtkomst och skyddet för den personliga integriteten, anses vara acceptabla.

Det bör dock framhållas att det åligger kommunen att se till att en handläggare vid den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag, vid inhämtande av uppgifter endast kan få tillgång till uppgifter rörande de personer som ansökt om vårdnadsbidrag.

Regeringen meddelar ytterligare föreskrifter

Regeringen kan med stöd av sin restkompetens meddela ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter som omfattas av direktåtkomsten (jfr prop. 2000/01:129 s. 131 f). En informationsregel om regeringens rätt att meddela ytterligare föreskrifter föreslås tas in i lagtexten.

5.3 Informationsöverföring från arbetslöshetskassorna till nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag

Regeringens förslag: Den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag har rätt att hos arbetslöshetskassorna ta del av uppgifter om sådana ersättningar åt enskild som anges i 5 § första stycket 2 lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag. Om det finns skäl för det ska en arbetslöshetskassa på eget initiativ lämna dessa uppgifter till den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Stockholms kommun* anser att förslaget är bra då det skapar bättre förutsättningar för nämndens handläggning av vårdnadsbidrag. Hanteringen av elektronisk information mellan kommunen och arbetslöshetskassorna är enligt *Norrtälje kommun* nödvändig för en välfungerande handläggning av vårdnadsbidrag. *Norrtälje kommun* efterfrågar därför informationsöverföring med direktåtkomst även gentemot arbetslöshetskassorna. Kommunen är positiv till att arbetslöshetskassorna föreslås lämna ut information på eget initiativ. *Örkellunga kommun* anser att det finns svårigheter att veta hos vilken arbetslöshetskassa de relevanta uppgifterna finns att tillgå.

Arbetsförmedlingen har inga invändningar mot förslagen. *Arbetslöshetskassornas Samorganisation (SO)* har heller inte något att erinra mot att arbetslöshetskassorna lämnar nödvändiga uppgifter till de nämnder som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag när dessa nämnder efterfrågar dessa uppgifter. SO ställer sig dock av tekniska, ekonomiska och principiella skäl avvisande till förslaget att arbetslöshetskassorna ska ha en skyldighet att på eget initiativ lämna förändrade uppgifter. Ett problem med uppgiftsskyldigheten på eget initiativ är att det inte finns något slutdatum som anger hur länge arbetslöshetskassorna ska bevaka ett ärende. En sådan bevakning skulle kräva en stor ombyggnad av datasystemen och i värsta fall en manuell hantering samt en lagring av dessa uppgifter.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) menar att den föreslagna uppgiftsskyldigheten borde medföra att arbetslöshetskassorna får införa bevakning på sina omfrågade enskilda medlemmar. Arbetslöshetskassan ALFA – som betalar ut arbetslöshetsersättning till den som inte är medlem i någon annan arbetslöshetskassa – kommer, såvitt IAF kan bedöma, att behöva tillfrågas om eventuella konflikter med arbetslöshetsersättning i samtliga vårdnadsbidragsärenden i vilka man inte på annat sätt helt kan utesluta att rätt till arbetslöshetsersättning föreligger. IAF noterar att en förutsatt utgångspunkt för förslaget är att samtliga arbetslöshetskassors medlemsregister håller hög kvalitet. Mot bakgrund att ar-

betslöshetskassorna ofta har behov att korrigera tidigare inrapporterade medlemsuppgifter gör IAF bedömningen att information från arbetslöshetskassor till kommunala nämnder kan komma att behöva korrigeras relativt frekvent. IAF noterar vidare att förslaget behandlar integritetskänsliga avvägningar och det har då betydelse att arbetslöshetskassorna saknar en registerlagstiftning. IAF påpekar att arbetslöshetskassorna endast har en delegerad rätt till myndighetsutövning som är begränsad till ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring. Detta medför att uppgifter hos arbetslöshetskassorna som går därutöver inte omfattas av offentlighetsprincipen. *Akademikernas Erkända Arbetslöshetskassa*, *Arbetslöshetskassan ALFA* samt *SKTF:s Arbetslöshetskassa* har inget att erinra mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Det finns för närvarande inget elektroniskt informationsutbyte mellan arbetslöshetskassorna och socialnämnden i ärenden om ekonomiskt bistånd – ej heller mot annan kommunal nämnd. I stället inhämtar socialnämnderna uppgifter manuellt från arbetslöshetskassorna via telefon eller telefax. Bakgrunden till detta är delvis att varje arbetslöshetskassa har sin databas. Ett effektivt elektroniskt informationsutbyte mellan kommunal nämnd och arbetslöshetskassor förutsätter därför att nämnden i det enskilda fallet vet vilken arbetslöshetskassa som kan lämna närmare uppgifter om en viss person.

Regeringen har i propositionen 2007/08:160 Utökad elektroniskt informationsutbyte, lämnat förslag om en författningsreglerad uppgiftsskyldighet för bl.a. arbetslöshetskassorna gentemot socialnämnderna. Där föreslås som angivits ovan (avsnitt 5.1 och 5.2) att informationsutbytet huvudsakligen ska ske genom s.k. direktåtkomst. Detta gäller dock inte när arbetslöshetskassorna är den utlämnande myndigheten.

Vårdnadsbidrag får inte lämnas till en vårdnadshavare som för samma kalendermånad eller del därav får ersättning från arbetslöshetsförsäkringen, aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning. Detta ligger i linje med regeringens ambition att effektivisera arbetsmarknadspolitiken och att tydliggöra arbetslinjen. De arbetsmarknadspolitiska resurserna inriktas mot att matcha arbetssökande med lediga jobb samt bidra till att motverka utanförskap. Om vårdnadsbidrag skulle vara möjligt att få för arbetslösa skulle det sannolikt uppstå inlåsnings effekter för den enskilde som innebär ett avgörande ekonomiskt hinder för att förvärvsarbета. Regeringen har gjort bedömningen att en möjlighet till extra inkomster i form av vårdnadsbidrag för att vårda det egna barnet riskerar att minska incitamenten till att söka jobb, se propositionen 2007/08:91 Vårdnadsbidrag – familjepolitisk reform (avsnitt 4.6). Det skulle förstärka risken för inlåsnings i arbetslöshet samt motverka det arbete regeringen bedriver med att bryta utanförskapet.

Regeringen anser därför att det är angeläget att även den kommunala nämnd som har att handlägga ärenden om vårdnadsbidrag kan få åtkomst till uppgifter från arbetslöshetskassorna. En sådan möjlighet skulle ytterligare underlätta kommunernas kontrollmöjlighet i ärenden om vårdnadsbidrag. Vad gäller uppgifter om aktivitetsstöd och utvecklingser-

sättning utbetalas dessa stöd av Försäkringskassan (se mer i avsnitt 5.1 om informationsöverföring från Försäkringskassan till kommunerna).

Av hänsyn till den enskildes integritet är det viktigt att i författning ange de konkreta uppgifter som omfattas av arbetslöshetskassornas uppgiftsskyldighet. Vilka uppgifter som nämnden bedöms ha behov av att ta del av regleras lämpligast i förordning. Regeringen avser att besluta om sådana bestämmelser huvudsakligen i enlighet med promemorians författningsförslag. Remissinstanserna har framfört synpunkter på vissa av de uppgifter som förordningen avses omfatta. Dessa synpunkter kommer att behandlas inom ramen för beredningen av förordningen.

För att syftena med informationsutbyte, dvs. snabbare handläggning hos den mottagande kommunen samt att åstadkomma en effektiv kontrollfunktion, ska kunna uppnås bör det vara möjligt för arbetslöshetskassan att på eget initiativ lämna t.ex. uppdaterade uppgifter utan att den mottagande nämnden ska behöva be om det. Bestämmelserna om kommunernas rätt att ta del av vissa angivna typer av uppgifter bör därför kompletteras med bestämmelser om en skyldighet för ifrågavarande arbetslöshetskassa att på eget initiativ lämna de angivna uppgifterna till kommunerna när det finns skäl till det.

Arbetslöshetskassornas Samorganisation anser att ett problem med uppgiftsskyldigheten på eget initiativ är att det inte finns något slutdatum som anger hur länge arbetslöshetskassorna ska bevaka ett ärende. Regeringen vill här ånyo förtydliga att uppgiftsskyldigheten på eget initiativ inte kräver någon särskild bevakning av den utlämnande arbetslöshetskassan och att behov av ett slutdatum därför inte föreligger. Angående skälen för informationsutlämnande på eget initiativ gäller samma skäl som angivits ovan för Försäkringskassan, se avsnitt 5.1 om informationsöverföring från Försäkringskassan till nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag, s. 17 ff.

Särskilt om arbetslöshetskassorna och direktåtkomst

De skäl som anförts för att nämnderna som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag ska få direktåtkomst till uppgifter hos Försäkringskassan är relevanta även i förhållande till arbetslöshetskassorna. Det är enligt regeringen eftersträvanvärt att nämnderna får direktåtkomst även till uppgifter hos arbetslöshetskassorna. Till följd av att arbetslöshetskassorna saknar särskild registerförfattning kan emellertid något sådant förslag om direktåtkomst inte lämnas.

5.4 Informationsöverföring mellan kommunala nämnder om uppgift om introduktionsersättning

Regeringens förslag: Den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag har rätt att ta del av uppgift hos kommunen om ersättning enligt lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlännningar betalas ut till en enskild.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har lämnat synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: En kommun får bevilja introduktionsersättning till flyktingar och vissa andra utlänningar som har tagits emot i kommunen inom ramen för det kommunala flyktingmottagandet, (se 1 § lagen om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar). Beloppets storlek och andra riktlinjer om introduktionsersättningen bestämmer kommunerna själva om. Flertalet kommuner har emellertid valt samma princip och nivå på introduktionsersättningen som för ekonomiskt bistånd (försörjningsstöd) enligt socialtjänstlagen (2001:453). Bistånd enligt 4 kap. socialtjänstlagen är avsett att vara det sista skydds nätet för den enskilde. Eftersom i princip varje inkomstökning, oavsett källa, ska räknas med vid en prövning av rätten till bistånd bör också vårdnadsbidraget räknas in vid bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Men det finns kommuner som valt att vara mer flexibla när det gäller bl.a. ersättningsnivån i fråga om introduktionsersättningen. En kommun kan bestämma en ersättningsnivå som är högre än försörjningsstödet, exempelvis 7 000 kronor i månaden, när en person aktivt deltar i och följer ett individuellt introduktionsprogram som personen och kommunen tillsammans kommit överens om. Kommunen kan också ha valt en modell för introduktionsersättningen där beloppet inte räknas av mot andra inkomster som normalt påverkar nivån på försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen.

Utgångspunkten för introduktionsersättningen är att det är en ersättning till flyktingar m.fl. som följer en upprättad introduktionsplan. Regeringen har ansett att det vore olyckligt om vårdnadsbidrag till dessa grupper skulle skapa inlåsningseffekter så att de som redan står långt ifrån arbetsmarknaden hamnar ännu längre bort. En möjlighet till extra inkomster för att vårda egna barn skulle kunna minska incitamenten till att följa introduktionsplanen, som bl.a. innebär sfi-studier, arbetspraktik och samhällsinformation, eller att aktivt söka jobb. Vårdnadsbidrag kan därför inte utges till den som får introduktionsersättning.

Eftersom vårdnadsbidrag inte kan lämnas till en vårdnadshavare som får introduktionsersättning bör även frågan om ett utlämnande av uppgifter från kommunen till den nämnd som handlägger vårdnadsbidragsärenden regleras. En lagändring föreslås för att möjliggöra ett fungerande informationsutbyte. Syftet med en sådan reglering är att reducera felaktiga utbetalningar av vårdnadsbidrag. Uppgiftsskyldigheten avser endast om introduktionsersättning betalas ut.

5.5 Sekretess i ärenden om vårdnadsbidrag

Regeringens förslag: En bestämmelse införs i sekretesslagen med innebörden att sekretess gäller i ärende om vårdnadsbidrag enligt lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag för uppgift om enskilds personliga förhållanden om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs. I fråga om uppgift i allmän handling ska sekretessen gälla i högst femtio år.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Socialstyrelsen, Nacka kommun och Västerås kommun* tillstyrker förslaget. *Stockholms kommun* anser att förslaget är positivt och direkt nödvändigt. Övriga instanser kommenterar inte förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Vilket sekretesskydd gäller för de utlämnade uppgifterna?

En förutsättning för att Försäkringskassan, arbetslöshetskassorna och den kommunala nämnd som handlägger ärenden om introduktionsersättning ska kunna lämna ut uppgifter till den kommunala nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag, är att uppgifterna omfattas av ett tillfredsställande sekretesskydd även efter utlämnandet.

Hos Försäkringskassan gäller enligt 7 kap. 7 § sekretesslagen sekretess i ärende enligt bl.a. lagstiftningen om allmän försäkring, allmän pension, arbetsskadeförsäkring eller handikappersättning och vårdbidrag eller om annan jämförbar ekonomisk förmån för enskild, eller om läkarvårdersättning eller ersättning för sjukgymnastik, för uppgift om någons hälso-tillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom eller henne närstående lider men om uppgiften röjs. Under begreppet personliga förhållanden kan falla även uppgift om en enskilds ekonomi (prop. 1979/80:2, Del A, s. 84). Enligt förarbetena torde det dock mera sällan kunna hävdas att det medför men för den enskilde att lämna ut uppgifter om hans eller hennes ekonomi. Eftersom sekretessen gäller med ett rakt skaderekvisit är det vid prövningen avgörande om uppgiften som sådan är av den arten att ett utlämnande typiskt sett kan vara ägnat att medföra skada för det intresse som ska skyddas genom bestämmelsen. Av förarbetena framgår att när det gäller t.ex. uppgifter om enskildas sjukskrivningsperioder torde man som regel ha skäl att anta att det är en sådan risk förenad med ett utlämnande att sekretess ska iakttas (a.a. s. 190). Sekretess gäller även för beslut i socialförsäkringsärenden. Det avgörande skälet härtill är att det finns ett behov av sekretess för uppgifter om enskildas sjukperioder (prop. 1973:188 s. 11).

För arbetslöshetskassorna gäller enligt 7 kap. 10 § andra stycket sekretesslagen sekretess i ärende om arbetslöshetsersättning enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom eller henne närstående lider men om uppgiften röjs. Begreppet personliga förhållanden har ansetts omfatta även ekonomiska förhållanden. Sekretessen gäller med ett rakt skaderekvisit. Beträffande uppgifter om t.ex. en persons ekonomi, arbetslöshetsperioder eller fackföreningstillhörighet torde det enligt förarbetena i regel finnas skäl att anta att det är en sådan risk förenad med ett utlämnande att sekretess gäller för uppgiften (prop. 2000/01:129 s. 85). Exempelvis kan det innebära men för den enskilde om sådana uppgifter lämnas ut till en arbetsgivare som överväger att anställa personen i fråga. Uppgifter om medlemskap i eller anslutning till en arbetslöshetskassa torde däremot inte vara sådana uppgifter som det

typiskt sett finns anledning anta kan innebära men för den enskilde om de lämnas ut. Sekretessen gäller även för uppgifter i beslut i ärenden.

Hos den nämnd som handlägger ärenden om introduktionsersättning och hos socialtjänsten i övrigt gäller sekretess enligt 7 kap. 4 § sekretesslagen för uppgift om enskilds personliga förhållanden om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom eller henne närstående lider men. Hos den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag omfattas uppgifterna för närvarande inte av något sekretesskydd och är således offentliga.

Sekretess i ärende om vårdnadsbidrag bör införas

Ett antal av de uppgifter som nämnden kommer att föreslås få tillgång till kan, i enskilda fall, vara av integritetskänslig karaktär. Det finns alltså ett behov av att införa ett sekretesskydd för ärenden om vårdnadsbidrag.

För ärenden om introduktionsersättning gäller sekretess med ett omvänt skaderekvisit. I sådana ärenden förekommer uppgifter om den enskildes personliga förhållanden som är integritetskänsliga. Den enda uppgift om introduktionsersättning som kommer att finnas i ett ärende om vårdnadsbidrag är huruvida personen ifråga uppbär sådan ersättning. Regeringen anser att just den uppgiften i normalfallet inte bör anses vara känsligare än uppgifter om ersättning från Försäkringskassan eller arbetslöshetsersättning, för vilka det gäller sekretess med ett rakt skaderekvisit i ärenden om sådana ersättningar. Regeringen föreslår därför att sekretess med ett rakt skaderekvisit ska gälla även i ärenden om vårdnadsbidrag, dvs. presumptionen ska vara att uppgifterna är offentliga. Om någon begär ut uppgifter ur ett ärende om vårdnadsbidrag har nämnden alltså möjlighet att neka att lämna ut uppgifterna om det kan antas att den enskilde, eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Då vårdnadsbidrag inte kan kombineras med introduktionsersättning förefaller det inte troligt att uppgifter om introduktionsersättning är vanligt förekommande i kommunens handläggning av vårdnadsbidrag.

Regeringen anser att en rimlig sekretesstid i fråga om uppgift i allmän handling i ett vårdnadsbidragsärende är att sekretessen gäller i högst femtio år.

Meddelarfriheten

Den s.k. meddelarfriheten, dvs. rätten att enligt 1 kap. 1 § tredje stycket tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen lämna uppgifter i vilket ämne som helst för publicering i de medier som de båda grundlagarna omfattar, har vissa begränsningar. Viss tystnadsplikt som har företräde framför meddelarfriheten anges i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. I övrigt räknas de tystnadsplikter som har företräde framför meddelarfriheten upp i 16 kap. 1 § sekretesslagen.

Den tystnadsplikt som följer av 7 kap. 7 § och 7 kap. 10 § andra stycket sekretesslagen har inte företräde framför meddelarfriheten. Det finns inte anledning att göra någon annan bedömning beträffande de tystnadsplikter som följer av den nya sekretessbestämmelse som nu föreslås. Den uppgift om introduktionsersättning som kan förekomma i ett

ärende om vårdnadsbidrag är inte av sådan karaktär att det finns anledning att inskränka meddelarfriheten. Någon ändring i 16 kap. 1 § sekretesslagen föreslås därför inte.

5.6 Statistikinsamling om vårdnadsbidrag

Regeringens förslag: Kommuner som inför vårdnadsbidrag åläggs att var sjätte månad lämna ut personuppgifter om bidraget till Statistiska centralbyrån, SCB. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om nämndernas uppgiftsskyldighet.

Promemorians förslag överensstämmer i princip med regeringens.

Remissinstanserna: *Socialstyrelsen* och *Nacka kommun* tillstyrker förslaget. *Stockholms kommun* anser att det är rimligt att kommunerna lämnar statistikuppgifter halvårsvis då detta inte torde skapa alltför stor administration. På grund av den känsliga informationen som lagras vill dock Stockholms kommun särskilt påpeka vikten av att sekretess och IT-säkerhet garanteras. *Norrtälje kommun* anser inte att förslaget innebär någon större ytterligare handläggning eftersom det redan finns rutiner för insamlande av statistik i kommunen till SCB.

SCB stödjer promemorians förslag att insamlingen av statistikuppgifter om vårdnadsbidrag lämpligen bör genomföras i SCB:s regi men att det kan finnas anledning att genomföra testverksamhet i begränsad skala innan den föreslagna insamlingen genomförs på nationell nivå. Eftersom statistiken föreslås vara personnummerbaserad kan det enligt SCB finnas anledning att inventera vilka uppgifter som behöver samlas in från kommunerna och vad som redan finns att tillgå inom SCB. Vidare kommer de insamlade uppgifterna att hos SCB omfattas av 9 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100) och därmed erfordras ingen särskild reglering i sekretessförordningen så som promemorian föreslår. *Datainspektionen* uppmärksammar att promemorian inte behandlat frågan om SCB:s rättsliga stöd för behandling av dessa statistikuppgifter som i många fall är känsliga personuppgifter, men utgår från att frågan ingår i den fortsatta beredningen. *Jämställdhetsombudsmannen (JämO)* tillstyrker förslaget och vill särskilt betona vikten av att samla in statistik för att möjliggöra en uppföljning av vårdnadsbidraget mot bakgrund av att bidraget, enligt JämO, sannolikt kommer att medföra negativa konsekvenser för kvinnors ställning på arbetsmarkanden och ansvar för obetalt hem- och omsorgsarbete. *Örkellunga kommun* anser att den föreslagna lagtexten om statistikinsamlingen är alltför ospecificerad och uttalat att det är viktigt att få information om vilka statistikuppgifter som ska samlas in för att kunna bygga upp rutiner och systemstöd för detta. *Försäkringskassan* är intresserad av den statistik om vårdnadsbidrag som kommer att samlas in. Inte endast för att följa barnfamiljers ekonomiska situation, utan även för att beslut om vårdnadsbidrag har betydelse för rätten till bostadsbidrag som Försäkringskassan handlägger. De statistikuppgifter som kommunerna kommer att lämna ut skulle därför även Försäkringskassan vilja ta del av eftersom det skulle begränsa manuella rutiner och effektivisera handläggningen av bostadsbidrag.

Skälen för regeringens förslag: Lagen om vårdnadsbidrag är kompetensutvidgande för landets kommuner. Genom denna lag ges kommunen en rätt att till en enskild person lämna vårdnadsbidrag. Regeringen anser att behovet av att följa utvecklingen av vårdnadsbidraget är stort (se prop. 2007/08:91 avsnitt 8.2). För att ha möjlighet att följa utvecklingen av vårdnadsbidraget är det därför av stor betydelse att berörda kommuner åläggs att lämna uppgifter om bidraget till en statistikansvarig myndighet. Regeringen gör bedömningen att SCB är bäst lämpad att samla in sådan statistik.

Kommunerna har redan i dag i olika sammanhang en skyldighet att lämna statistikuppgifter till SCB och det finns för detta upparbetade rutiner och fungerande system för att föra över information. Detta torde vara till fördel om kommunerna även ska lämna statistikuppgifter om vårdnadsbidrag till SCB.

De uppgifter som kommunerna ska lämna i statistiksyfte handlar i huvudsak om inhämtande av personuppgifter som tar sikte på utbetalade månadsbelopp, under vilken tid bidraget lämnas, barnets ålder, familjekonstellation, om bidraget kombinerats med arbete eller vistelse i förskoleverksamhet, om det delas mellan vårdnadshavarna m.m. Även anledning till varför vårdnadsbidrag upphör eller dras in är av intresse. SCB anser att det kan finnas anledning att genomföra testverksamhet i en begränsad skala innan den föreslagna statistikinsamlingen av vårdnadsbidrag genomförs. På så sätt kan det inventeras vilka uppgifter som behöver samlas in. Regeringen instämmer i detta och har därför för avsikt att lämna ett uppdrag till SCB med sådant innehåll. Något tillägg i SCB:s myndighetsinstruktion torde därmed inte behövas.

Regeringen föreslår att uppgiftsskyldigheten för kommunerna ska regleras i lag och att regeringen beslutar verkställighetsföreskrifter. Regeringen anser att ett lämpligt intervall för avlämnande av statistikuppgifter är var sjätte månad.

Den statistiksammanställning som SCB ska utföra beträffande vårdnadsbidraget bör enligt regeringens mening, åtminstone inte inledningsvis, klassificeras som officiell statistik. Bestämmelserna om behandling av personuppgifter i lagen (2001:99) om den officiella statistiken, är dock tillämpliga även för framställan av annan statistik än den som inte är att betrakta som officiell hos en statistikansvarig myndighet. Enligt 15 § nämnda lag anges bl.a. att personuppgifter som avses i 13 § personuppgiftslagen (känsliga personuppgifter) får behandlas om det följer av föreskrifter som regeringen meddelar. Vad gäller det rättsliga stödet för SCB:s behandling av känsliga personuppgifter i vårdnadsbidragsärenden avser regeringen därför att i en ny förordning reglera detta förhållande.

De uppgifter som lämnas för att behandlas hos SCB omfattas av sekretess enligt 9 kap. 4 § sekretesslagen. Regeringen vitsordar således det SCB framför om att någon särskild reglering i sekretessförordningen därför inte är behövlig. Enligt nämnda lagrum gäller sekretess i sådan verksamhet hos myndighet som avser framställning av statistik för uppgift som avser enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden och som kan hänföras till den enskilde. Uppgift som behövs för forsknings- eller statistikändamål får lämnas ut om det står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider skada eller men. *Försäkringskassan* har uttalat att de har intresse av att ta

del av den information som samlas in i statistiksyfte eftersom den skulle ha betydelse för handläggningen av bostadsbidrag. Regeringen har förståelse för denna önskan men då frågan inte är beredd kan den därför inte behandlas i nuvarande lagrådsremiss.

5.7 Återkrav av vårdnadsbidrag när det lämnats som familjeförmån enligt förordning 1408/71

Regeringens förslag: Försäkringskassan ges en rätt att återkräva utbetalt vårdnadsbidrag när detta lämnats som en familjeförmån i enlighet med rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen. Försäkringskassan får därvid även helt eller delvis efterge återkrav.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Mot bakgrund av att Försäkringskassan föreslås få besluta om återkrav av vårdnadsbidrag när det lämnats som familjeförmån enligt förordning 1408/71, anser *Länsrätten i Uppsala län* att det även bör införas en möjlighet för Försäkringskassan att helt eller delvis efterge återbetalningsskyldigheten. *Försäkringskassan* föreslår att termen återkrav används i stället för återbetalning. Detta eftersom det senare kan sammanblandas med terminologin i förordning 574/72 om återbetalning av familjeförmåner mellan olika medlemsländer. Övriga instanser har inte kommenterat förslaget.

Bakgrund

Regeringen har i propositionen 2007/08:91 Vårdnadsbidrag – familjepolitisk reform, gjort bedömningen att vårdnadsbidraget är att betrakta som en familjeförmån enligt förordning 1408/71 om tillämpningen av system för social trygghet när anställda, egenföretagare och deras familjer flyttar inom gemenskapen. Utifrån likabehandlingsprincipen, anges i artikel 73 i förordning 1408/71 att de förmåner som betecknas som familjeförmåner ska utges till arbetstagaren och dennes familj utan krav på bosättning i det behöriga medlemslandet.

På regeringens uppdrag har Försäkringskassan och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), enats om hur ansvaret ska fördelas kring hanteringen av samordningen av vårdnadsbidraget. Utgångspunkt för förslaget har varit att Försäkringskassan är behörig institution att bedöma om förordning 1408/71 är tillämplig och sköta samordningen av familjeförmåner, och att kommunernas roll är att ansvara för bedömningen av rätten till vårdnadsbidrag enligt lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag. Utifrån barnets bosättning har två huvudtyper av ärendesituationer identifierats där handläggningen kommer att skilja sig åt:

- När barnet är bosatt i Sverige kan kommunen på inkomna underlag i ärenden pröva rätten till vårdnadsbidrag för att sedan skicka det till Försäkringskassan för eventuell samordning med andra familjeförmåner.

- Då barnet är bosatt i annat medlemsland vidarebefordrar kommunen uppgift om att ansökan inkommit till Försäkringskassan som utreder om förordning 1408/71 är tillämplig. Därefter bedöms rätten till vårdnadsbidrag av kommunen för att sedan samordnas med de andra familjeförmånerna av Försäkringskassan.

Skälen för regeringens förslag

Försäkringskassan har i återskärpning till regeringen identifierat flera samordningsproblem kring vårdnadsbidraget, varav ett handlar om avsaknad av lagstöd för återkrav. Utifrån Försäkringskassans samordningsansvar och utbetalning av familjeförmåner enligt förordning 1408/71 finns i dag inget författningsstöd för Försäkringskassan att ställa återkrav i det fall vårdnadsbidrag har lämnats felaktigt. För att lösa denna fråga och åtgärda felaktiga utbetalningar krävs lagreglering.

När Sverige är sekundärt ansvarigt land att utbetala familjeförmåner enligt förordning 1408/71 utbetalar Försäkringskassan ett tilläggsbelopp om de svenska familjeförmånerna är högre än det primärt ansvariga landets familjeförmåner. Försäkringskassan fattar då beslut om tilläggsutbetalning utifrån vilka förmåner som är aktuella i ärendet, där kommunens beslut om rätt till vårdnadsbidrag kan vara en av familjeförmånerna.

När barnet är bosatt utomlands och Sverige är primärt ansvarigt land är det också Försäkringskassan som, utifrån kommunens bedömning om rätten till vårdnadsbidrag, gör utbetalningen enligt artikel 73 i förordning 1408/71.

Försäkringskassan ansvarar inte för tillämpningen av lagen om kommunalt vårdnadsbidrag men betalar ut vårdnadsbidrag i form av familjeförmån som behörig institution enligt förordning 1408/71. När Sverige är sekundärt ansvarigt land fattas två beslut i ärendet, ett om rätten till vårdnadsbidrag av kommunen och ett om rätten till tilläggsbelopp av Försäkringskassan. Försäkringskassan som har fattat det förmånsövergripande beslutet om rätten till tilläggsbelopp, måste ha stöd i nationell lagstiftning för att kunna återkräva felaktig utbetalning men kan inte åberopa nuvarande 11 § i lagen om kommunalt vårdnadsbidrag. Följaktligen kan Försäkringskassan endast hålla inne utbetalningen av vårdnadsbidrag som familjeförmån, då förhållandena för rätt till tilläggsbelopp ändrats, och informera kommunen om förändringarna och vilket belopp som har utbetalats felaktigt.

Kommunerna har dock svårt att agera i ett sådant återkravsärende då det senaste beslutet är fattat av Försäkringskassan. Det är då inte möjligt för kommunen att återkräva en förmån eftersom Försäkringskassan både fattat beslutet om tilläggsbelopp och verkställt beslutet, dvs. betalat ut ersättningen. Följaktligen kommer inget återkrav att kunna ställas i ett sådant ärende. I det fall barnet bor utomlands och Sverige är primärt ansvarigt land beslutar kommunen om rätten till vårdnadsbidrag och Försäkringskassan verkställer utbetalningen. Kommunen har även då svårt att återkräva en ersättning som betalats ut av Försäkringskassan.

Ett möjligt sätt att komma till rätta med situationen är ett tillägg i 11 § lagen om kommunalt vårdnadsbidrag där även Försäkringskassan ges rätt att återkräva felaktigt lämnade vårdnadsbidrag när det har lämnats som

familjeförmån enligt förordning 1408/71. *Länsrätten i Uppsala län* anser att det även bör införas en möjlighet för Försäkringskassan att helt eller delvis efterge återkrav av vårdnadsbidrag som lämnats som familjeförmån enligt förordning 1408/71. Regeringen instämmer i detta och föreslår att en sådan möjlighet införs i lagen om kommunalt vårdnadsbidrag.

6 Konsekvenser

6.1 Konsekvenser för administrationen

Sammantaget innebär förslagen att kontrollen stärks och att de felaktiga utbetalningarna från de kommunala nämnder som beslutar om vårdnadsbidrag kan reduceras. Det är dock svårt att göra någon beloppsmässig bedömning. Särskilt är det den elektroniska tillgången till information genom direktåtkomst som kan förenkla kommunernas handläggning.

Förslagen kan även antas ha en brottspreventiv effekt. Vetskapen om att de uppgifter som lämnas i ett ärende kommer att kontrolleras mot andra myndigheter kan förväntas ha en avhållande effekt på enskilda när det gäller att lämna felaktiga uppgifter. Dessutom kan även antalet tillfällen till brott förväntas minska genom att kommunerna ges bättre möjligheter till att kontrollera lämnade uppgifter.

Effektiviteten på de nämnder som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag kommer att förbättras genom förslagen. Tidskrävande brev- och telefaxhantering med åtföljande portokostnader kan ersättas med elektronisk hantering. Inhämtande av uppgifter per telefon kan ersättas med omedelbar tillgång till uppgifter genom direktåtkomst. Direktåtkomsten kan också frigöra arbetstid till mer kvalificerade arbetsuppgifter samt att förutsättningar finns för att betala ut vårdnadsbidraget snabbare. De enskilda kommer i en mindre omfattning själva behöva styrka att de inte uppbär ersättningar från de trygghetssystem som vårdnadsbidraget inte kan kombineras med. Allt detta gör att kommunernas service kommer att förbättras.

6.2 Ekonomiska konsekvenser

Försäkringskassan har kostnader för systemutveckling m.m. av den planerade online-lösningen som kan medge direktåtkomst. Dessa kostnader har Försäkringskassan oavsett om även den nämnd som handlägger vårdnadsbidrag får åtkomst till den planerade online-lösningen som ska byggas. Den totala effektivitetsvinsten för informationsutbyte mellan de olika berörda myndigheterna uppväger dock dessa kostnader mer än väl. I propositionen 2007/08:160 Utökat elektroniskt informationsutbyte, har bedömningen gjorts att kostnaderna för myndigheterna får finansieras inom ram.

Förslagen i innevarande lagrådsremiss kan innebära att Försäkringskassans administration av familjeförmånssamordningen enligt förordning 1408/71 ökar något. Förslaget innebär dock endast marginella ekonomiska konsekvenser vilka bedöms kunna finansieras inom ram. Försla-

gen om informationsöverföring innebär för både Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna, att intyg om huruvida ersättning har lämnats till viss person, inte längre behöver utfärdas manuellt. Den totala effektivitetsvinsten kommer därför uppväga eventuella kostnader.

Flertalet kommuner har med anledning av propositionen 2007/08:160 ansett att de bör kompenseras för de kostnader som förslagen medför för deras del. Regeringen har dock ansett att det inte är befogat att kommunerna ska bli kompenserade. Det föreslagna elektroniska informationsutbytet är enkelriktat i så motto att kommunerna inte åläggs att lämna information till andra utan deras kostnader är endast ett resultat av att de genom förslagen kan få information från andra på elektronisk väg. Genom förslagen kommer kommunerna att kunna förbättra sin kontroll och få ett bättre beslutsunderlag vilket leder till att de felaktiga utbetalningarna kommer att minska. Vidare kommer även kommunerna att kunna ha en effektiv ärendehandläggning som till viss del kan frigöra resurser från rutingöromål och förbättra servicen till de enskilda.

Finansieringsprincipen

Vad gäller kostnader som kan uppkomma med anledning av att kommunerna åläggs att lämna ut statistikuppgifter till SCB rörande vårdnadsbidraget, gör regeringen den bedömningen att finansieringsprincipen inte är tillämplig. Vårdnadsbidraget är frivilligt för kommunerna att införa, det är ingen ny obligatorisk uppgift för kommunerna och därmed är inte finansieringsprincipen tillämplig. Med införandet av vårdnadsbidrag i en kommun följer vissa kostnader som t.ex. kostnader för att göra erforderliga kontroller och införa nya ansöknings- och utbetalningsrutiner, likväl som att kommunen får kostnader för att lämna ut statistikuppgifter. Sådana kostnader får vägas mot de skäl som talar för ett införande av vårdnadsbidrag i kommunen.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) delar inte denna bedömning och anser att även om vårdnadsbidraget är frivilligt att införa så innebär skyldigheten att lämna statistikuppgifter en ny obligatorisk uppgift som kommunerna åläggs. SKL anser därför att finansieringsprincipen är tillämplig. När det gäller det föreslagna informationsutbytet förutsätter förbundet att det inte kommer att medföra ökade kostnader för kommunerna.

Kostnader för arbetslöshetskassorna

I avgörande hänseende skiljer sig arbetslöshetskassornas situation från kommunernas situation. Det föreslagna elektroniska informationsutbytet innebär för arbetslöshetskassornas del att de har kostnader även för att förse kommuner med information på elektronisk väg. Regeringen har dock aviserat i budgetpropositionen för 2009 att arbetslöshetskassorna kommer bli kompenserade för sina kostnader med anledning av informationsöverföringen med 6 miljoner kronor. De förslag som nu lämnas bedöms rymmas inom denna kompensation.

6.3 Konsekvenser för miljön

Det elektroniska informationsutbyte som nu föreslås mellan kommunerna, Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna kan förväntas leda till färre brevöversändelser varje år. Förslagen är därför positiva ur ett miljöhänsyn eftersom pappersåtgången och antalet utskrifter minskar.

7 Författningskommentar

7.1 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

7 kap.

53 §

Paragrafen, som är ny, innebär att sekretess ska gälla i ärenden om kommunalt vårdnadsbidrag. Sekretessen ska gälla med s.k. rakt skaderekvisit, dvs. presumptionen är för att uppgifter ska lämnas ut. Sekretessen gäller alltså bara om det kan antas att den enskilde eller någon närstående lider men om uppgiften röjs. Den nya bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 5.5.

7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag

11 §

I ett nytt *tredje stycke* införs bestämmelser om att Försäkringskassan ska pröva frågor om återbetalning av vårdnadsbidrag när det gäller vårdnadsbidrag som Försäkringskassan betalat ut som en familjeförmån enligt rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen. Den nya bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 5.7.

12 §

Med anledning av ändringen av 11 § kompletteras paragrafen med en bestämmelse som innebär att Försäkringskassan helt eller delvis får medge eftergift av den återbetalningsskyldighet som Försäkringskassan med stöd av 11 § tredje stycket har beslutat om.

15 §

Paragrafen, som är ny, innehåller en uppgiftsskyldighet för Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna gentemot den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag. Uppgiftsskyldigheten innebär att det föreligger en sådan skyldighet som avses i 14 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100), dvs. följer av lag eller förordning.

Paragrafen innebär enligt *första stycket* en rätt för den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag att ta del av vissa uppgifter hos Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna. Paragrafen innebär även en

skyldighet för Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna att, när det finns skäl för det, på eget initiativ lämna sådana uppgifter till den kommunala nämnden. Skäl att lämna uppgifter föreligger om uppgifterna har betydelse för nämnden i ett ärende om vårdnadsbidrag. En förutsättning för att uppgiftsskyldighet ska föreligga är att Försäkringskassan eller en arbetslöshetskassa har kännedom om sådana omständigheter som gör att Försäkringskassan eller arbetslöshetskassan har grund för att anse att det föreligger skäl att lämna sådana uppgifter när det framkommer ny information i ett ärende där nämnden tidigare har begärt att få ta del av uppgifter.

Regeringen meddelar enligt *andra stycket* ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas ut.

Paragrafen behandlas närmare i avsnitten 5.1 och 5.3.

16 §

Paragrafen, som är ny, innehåller en uppgiftsskyldighet för kommunen gentemot den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag. Med kommunen avses den kommunala nämnd som handlägger ärenden om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar. Uppgiftsskyldigheten gäller endast uppgift om ersättning betalas ut enligt lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar till en person som har ett ärende om vårdnadsbidrag hos nämnden som handlägger sådana ärenden. Den nya bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 5.4.

17 §

Paragrafen, som är ny, innehåller en uppgiftsskyldighet för den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag att lämna personuppgifter till Statistiska centralbyrån (SCB). Närmare bestämmelser om vilka uppgifter som ska lämnas till SCB meddelas av regeringen. Den nya bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 5.6.

7.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:763) om behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration

8 §

Bestämmelsen i *första stycket punkt 5* innebär att de sekundära ändamål för vilka Försäkringskassan får behandla personuppgifter kompletteras. Bestämmelsen innebär att Försäkringskassan tillåts behandla personuppgifter för att den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag ska kunna få del av de uppgifter som Försäkringskassan får lämna ut. Genom bestämmelsen tillåts Försäkringskassan även behandla uppgifter som behövs för angivna ändamål i ärenden enligt 11 och 12 §§ lagen om kommunalt vårdnadsbidrag.

20 b §

Paragrafen är ny. Den nya regleringen i första stycket innebär att en nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag får ha direktåtkomst

till socialförsäkringsdatabasen i den utsträckning det behövs för det ändamål som anges i 8 § första stycket femte punkten. En nämnd får ha direktåtkomst först sedan Försäkringskassan har försäkrat sig om att handläggare hos nämnden bara kan ta del av uppgifter om personer som är aktuella i ärenden hos nämnden. Härmed avses att handläggarna rent tekniskt inte ska ha möjlighet att söka på andra personer än sådana som är aktuella i ett ärende hos den aktuella nämnden. Det är tillfyllest att Försäkringskassan från den mottagande nämnden inhämtar en försäkran om att dessa krav är uppfyllda.

Regeringen meddelar enligt *andra stycket* ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter direktåtkomst enligt första stycket får omfatta.

Den nya bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 5.2.

Sammanfattning av förslag lämnade i Promemoria om vissa frågor om vårdnadsbidrag m.m.

En arbetsgrupp inom Socialdepartementet har lämnat följande förslag (dnr S2008/9554/SF):

- Den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag har rätt att ta del av uppgifter om ersättningar åt enskild hos Försäkringskassan som inte kan kombineras med vårdnadsbidrag. Om det finns skäl för det ska Försäkringskassan på eget initiativ lämna sådana uppgifter till nämnden.
- Den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag får ha direktåtkomst till uppgifter i Försäkringskassans verksamhet om det behövs som underlag för beslut om och kontroll av vårdnadsbidrag åt enskild i den verksamhet som bedrivs av kommunerna. Regeringen meddelar ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter direktåtkomsten får omfatta.
- Den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag har rätt att ta del av uppgifter om förmån, ersättning eller annat stöd åt enskild hos arbetslöshetskassorna. Om det finns skäl för det ska en arbetslöshetskassa på eget initiativ lämna dessa uppgifter till den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag.
- Den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag har rätt att ta del av uppgift hos kommunen om ersättning om introduktionserättning för flyktingar och vissa andra utlänningar betalas ut till enskild.
- En bestämmelse införs i sekretesslagen av innebörd att sekretess gäller i ärende om vårdnadsbidrag enligt lagen om kommunalt vårdnadsbidrag för uppgift om enskilds personliga förhållanden om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs. I fråga om uppgift i allmän handling ska sekretessen gälla i högst femtio år.
- Kommuner som inför vårdnadsbidrag åläggs att halvårsvis lämna ut personuppgifter om bidraget till Statistiska centralbyrån, SCB. Regeringen meddelar föreskrifter om nämndernas uppgiftsskyldighet.
- Försäkringskassan ges en rätt att återkräva utbetalt vårdnadsbidrag när detta lämnats som en familjeförmån i enlighet med rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen.

Författningsförslag i Promemoria om vissa frågor om vårdnadsbidrag m.m.

Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att det i sekretesslagen (1980:100) ska införas en ny paragraf, 7 kap. 53 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

53 §

Sekretess gäller i ärenden om vårdnadsbidrag enligt lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag

dels att 11 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas tre nya paragrafer, 15–17 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Om någon genom att lämna oriktiga uppgifter eller genom att underlåta att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet, eller på annan sätt har orsakat att vårdnadsbidrag betalats ut obehörigen eller med för högt belopp får kommunen återkräva vad som har betalats ut för mycket.

Om någon i annat fall än som avses i första stycket har tagit emot vårdnadsbidrag obehörigen eller med för högt belopp och skäligen borde ha insett detta får kommunen återkräva vad som har betalats ut för mycket.

När Försäkringskassan har betalat ut vårdnadsbidrag med stöd av rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen får Försäkringskassan i stället återkräva vad som har betalats ut för mycket.

15 §

Den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag har rätt att ta del av uppgifter om sådana ersättningar åt enskild hos Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna som anges i 5 § första stycket 1 och 3–8 respektive 5 § första stycket 2. Om det finns skäl för det ska Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna på eget initiativ lämna sådana uppgifter till nämnden.

Regeringen meddelar ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas ut enligt första stycket.

16 §

Den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag har rätt att ta del av uppgift hos kommunen om

*ersättning enligt lagen (1992:1068)
om introduktionsersättning för
flyktingar och vissa andra utlän-
ningar betalas ut till enskild, som har
ett ärende hos nämnden.*

17 §

*Den nämnd som handlägger ären-
den om vårdnadsbidrag ska lämna ut
personuppgifter till Statistiska
centralbyrån i enlighet med vad
regeringen närmare bestämmer.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009.

Förslag till lag om ändring i lagen (2003:763) om behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2003:763) om behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration

dels att 8 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 20 b §, av följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2007/08:160

Föreslagen lydelse

8 §

Personuppgifter som behandlas för ändamål som anges i 7 § får också behandlas av Försäkringskassan för tillhandahållande av information som behövs

1. som underlag för beslut om och kontroll av förmåner, ersättningar och andra stöd åt enskilda i den verksamhet som bedrivs av Centrala studiestödsnämnden och arbetslöshetskassorna,

2. för samordning av tjänstepensioner i den verksamhet som bedrivs av Statens pensionsverk och det för kommunerna och landstingen gemensamma organet för administration av personalpensioner,

3. för handläggning av ärenden hos Statens pensionsverk där regler om statens tjänstegrupplivförsäkring ska tillämpas, *eller*

3. för handläggning av ärenden hos Statens pensionsverk där regler om statens tjänstegrupplivförsäkring ska tillämpas,

4. som underlag för beslut om och kontroll av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. socialtjänstlagen (2001:453) åt enskild i den verksamhet som bedrivs av socialnämnderna.

4. som underlag för beslut om och kontroll av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. socialtjänstlagen (2001:453) åt enskild i den verksamhet som bedrivs av socialnämnderna, *eller*

5. som underlag för beslut om och kontroll av vårdnadsbidrag enligt lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag.

Försäkringskassan och Premiepensionsmyndigheten får även behandla personuppgifter som behandlas för ändamål som anges i 7 § för att tillhandahålla information utanför den egna myndigheten på grund av

1. sådan bestämmelse om skyldighet att lämna ut uppgifter till andra myndigheter som avses i 14 kap. 1 § andra meningen sekretesslagen (1980:100),

2. sådant medgivande att lämna ut uppgifter som följer av särskilda bestämmelser i lag eller förordning,

3. sådan skyldighet att lämna ut uppgifter som följer av gemenskapsrätten inom Europeiska unionen, eller

4. åtaganden i samarbetet inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i avtal om social trygghet eller utgivande av sjukvårdsförmåner som Sverige ingått med andra stater.

20 b §

Den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag får ha direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen i den utsträckning det behövs för ändamål som anges i 8 § första stycket 5. En sådan nämnd får ha direktåtkomst först sedan Försäkringskassan har försäkrat sig om att handläggare hos nämnden bara kan ta del av uppgifter om personer som är aktuella i ärenden hos nämnden.

Regeringen meddelar ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter direktåtkomst enligt första stycket får omfatta.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009.

Förslag till förordning om uppgiftsskyldighet enligt lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna förordning innehåller föreskrifter om vilka uppgifter som Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna ska lämna till den nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag enligt 15 § lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag.

2 § En nämnd har, i ärende om vårdnadsbidrag, rätt att hos Försäkringskassan ta del av följande uppgifter om enskilda:

1. namn, personnummer och i förekommande fall samordningsnummer,
2. att en anmälan eller ansökan om en sådan ersättning som anges i 5 § första stycket 1 eller 3–8 lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag har lämnats in,
3. vilken ersättning som har beviljats,
4. under vilken tidsperiod en ersättning utges eller har utgetts, och
5. datum för utbetalning.

Om det finns skäl för det ska Försäkringskassan på eget initiativ lämna uppgifter som avses i första stycket till nämnden.

3 § En nämnd har rätt att hos en arbetslöshetskassa ta del av följande uppgifter om enskilda:

1. namn, personnummer och i förekommande fall samordningsnummer,
2. att en ansökan om utbetalning av arbetslöshetsersättning har lämnats in,
3. att arbetslöshetsersättning har betalats ut eller ska betalas ut,
4. vilken tidsperiod utbetalning enligt 3 avser, och
5. datum för utbetalning av arbetslöshetsersättning.

Om det finns skäl för det ska en arbetslöshetskassa på eget initiativ lämna uppgifter som avses i första stycket till nämnden.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2009.

Förslag till förordning om ändring i förordningen (2003:766) om behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2003:766) om behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration

dels att 2 § ska ha följande lydelse,

dels att det i förordningen ska införas en ny paragraf, 3 c §, av följande lydelse.

2 § Utöver de fall som anges i 14 § första stycket lagen (2003:763) om behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration får för de ändamål som avses i det stycket och med beaktande av de begränsningar som anges i samma stycke samt i 10 och 11 §§ samma lag, i socialförsäkringsdatabasen behandlas uppgifter i en handling som kommit in i ett ärende och sådana uppgifter i en handling, som upprättats i ett ärende, som är nödvändiga för ärendets handläggning samt uppgifter om

1. kön

41. den registrerade i register hos sådana organ i andra stater som har att handlägga ärenden om social trygghet i enlighet med EG-rättsliga regler,

42. (ny punkt kommer att införas här. Regeringsbeslut finns dock inte ännu), och

43. att den registrerade får vårdnadsbidrag enligt lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag.

3 c § En nämnd som handlägger ärenden om vårdnadsbidrag enligt lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag får under de förutsättningar som anges i 20 b § första stycket lagen (2003:763) om behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration ha direktåtkomst till sådana personuppgifter i socialförsäkringsdatabasen som Försäkringskassan enligt förordningen (2009:000) om uppgiftsskyldighet enligt lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag ska lämna ut till nämnden.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2009.

Förteckning över remissinstanser som har yttrat sig över Promemoria om vissa frågor om vårdnadsbidrag m.m.

Efter remiss har yttranden lämnats av Riksdagens ombudsmän (JO), Kamrarrätten i Stockholm, Länsrätten i Uppsala, Datainspektionen, Justitiekanslern, Försäkringskassan, Statistiska centralbyrån, Socialstyrelsen, Statskontoret, Jämställdhetsombudsmannen, Arbetsförmedlingen, Arbetslöshetskassornas Samorganisation, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Länsstyrelsen i Skåne län, Sveriges Kommuner och Landsting, Nacka kommun, Sollentuna kommun, Stockholms kommun, Västerås kommun, Vetlanda kommun, Södertälje kommun, Krokoms kommun, Linköping kommun, Örkelljunga kommun, Norrtälje kommun, Rättviks kommun, Skövde kommun, Storumans kommun och Vilhelmina kommun.

Följande instanser har beretts tillfälle att avge yttrande men avstått från att yttra sig: Barnombudsmannen, Statens skolverk, Riksrevisionen, Lilla Edets kommun, Kungsbacka kommun, Uppsala kommun, Karlskrona kommun, Kristianstad kommun, Sunne kommun, Örebro kommun, Åmåls kommun, Ängelholms kommun, Härnösands kommun och Munkedals kommun.